

EDUCACIÓ PLURILINGÜE I INTERCULTURAL: CONCEPCIONS I ACTITUDS DOCENTS

Màster en Atenció a La Diversitat en una Educació Inclusiva

Facultat d'Educació i Psicologia

Treball Final de Màster

Autora: Elisabet Cienfuegos Carreras

Tutora: Julie Waddington

Edició: 2022/2023

RESUM

La finalitat d'aquest estudi és analitzar les concepcions i actituds de diversos docents envers l'educació plurilingüe i intercultural, per tal d'entendre com aquestes percepcions influeixen la seva pràctica educativa. Per dur a terme aquesta investigació s'han realitzat entrevistes semiestructurades que han permès aprofundir en les aportacions dels participants i adquirir una visió global de les seves experiències. Les dades s'han dividit en quatre categories (formació, concepcions, mirada i atenció a la diversitat lingüística) per tal d'analitzar-les i extreure'n conclusions que contribueixin a la millora de la pràctica docent. Les principals troballes giren al voltant de la importància de crear sistemes per implementar pràctiques plurilingües i interculturals de manera transversal. També mostren la necessitat de proporcionar formació específica en plurilingüisme i interculturalitat als docents per tal que adquireixin les eines adients per gestionar els reptes que presenta la diversitat existent entre la comunitat educativa. A tall de conclusió, s'observa la necessitat de garantir vies de col·laboració estables entre tots els membres de la comunitat educativa per tal de proporcionar als infants una experiència d'aprenentatge inclusiva que els doni les eines per conviure en la societat diversa i canviant del segle XXI.

PARAULES CLAU

Plurilingüisme, interculturalitat, transversalitat, equitat.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	3
MARC TEÒRIC	5
Què és l'educació plurilingüe i intercultural?	5
L'educació plurilingüe i intercultural com a necessitat per la societat actual.....	6
Normativa vigent a Catalunya	7
Importància d'una cultura escolar inclusiva	8
Competència docent en educació plurilingüe i intercultural	10
METODOLOGIA	11
PARTICIPANTS I CRITERIS DE SELECCIÓ	12
PREGUNTES D'INVESTIGACIÓ	13
CATEGORITZACIÓ DE LES PREGUNTES DE L'ENTREVISTA	14
PROCEDIMENT	15
RESULTATS I DISCUSSIÓ	16
Formació.....	16
Concepcions	18
Mirada	20
Atenció a la diversitat lingüística.....	24
CONCLUSIONS	27
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	32
ANNEXOS	34
Annex 1: Guió de l'entrevista	34
Annex 2: Qüestionari inicial per conèixer dades personals bàsiques	35
Annex 3: Consentiment informat	36

INTRODUCCIÓ

Al cor de Catalunya, un territori conegut pel seu ric patrimoni cultural, hi ha un microcosmos de la societat global. La societat catalana, diversa per naturalesa, ha vist una important **afluència d'immigrants des dels anys noranta**. Provenent de països d'arreu del món, aquestes persones han portat amb elles llengües i tradicions que s'han anat afegint a la **diversitat ètnica i cultural** de la regió. Aquest canvi demogràfic ha tingut un **profund impacte a la societat catalana, especialment en el seu sistema educatiu** que ha hagut de vetllar per l'acollida de l'alumnat nouvingut en un context de segregació escolar (López Falcón, 2011).

Actualment, les diverses escoles de Catalunya acullen una **intricada amalgama d'infants que es reuneixen per aprendre i créixer en aules més o menys diverses**, depenent del context sociocultural de cada comunitat. Conseqüentment, el Decret 119/2015 d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària estableix un full de ruta per la implementació i avaluació de la dimensió plurilingüe i intercultural a tots els centres educatius a través dels continguts i criteris d'avaluació (Decret 119/2015). **Això presenta tant reptes com oportunitats pels docents.**

Herzog-Punzenberger et al. (2017) argumenten que per tal de preparar els infants per la societat del segle XXI, **és fonamental que el multilingüisme i la interculturalitat siguin una realitat escolar per a tots els alumnes**, i no només pels alumnes provinents de famílies immigrades. En relació a aquesta proposta, afirmen que cal "canviar les percepcions públiques de manera que la pluralitat de llengües es valori com un recurs més que no pas com un problema." (p.10).

A partir d'aquestes premisses, sorgeixen les **preguntes que han motivat la realització d'aquesta recerca**: com afecten les concepcions i les actituds dels docents envers la diversitat lingüística i cultural dels infants la seva pràctica educativa?; com entenen l'educació plurilingüe i intercultural?; creuen que és important? - Amb tot, **la finalitat de**

la present investigació és analitzar les concepcions i les actituds de diversos docents de la comarca del Gironès envers l'educació plurilingüe i intercultural per tal d'entendre quin efecte exerceixen sobre la seva pràctica educativa.

Seguidament, es presenten els **objectius específics** de la investigació:

Objectiu 1	Determinar els coneixements previs dels docents sobre l'educació plurilingüe i intercultural.
Objectiu 2	Saber què opinen sobre l'educació plurilingüe i intercultural.
Objectiu 3	Conèixer quina actitud mostren al voltant de la diversitat lingüística i cultural de l'alumnat i les seves famílies.
Objectiu 4	Comprendre com acompanyen el desenvolupament lingüístic dels infants tenint en compte la diversitat lingüística i cultural a l'aula.

La metodologia emprada per dur a terme aquesta investigació és qualitativa ja que es pretén entendre les perspectives i experiències dels docents i no pas generalitzar els resultats. **L'instrument que s'ha emprat és l'entrevista semiestructurada** per tal d'aprofundir les aportacions dels participants, els quals són mestres de primària d'escoles amb percentatges variats d'alumnes provinents de famílies immigrades. Com que aquest tipus d'entrevista és flexible, afavoreix l'expressió espontània i oberta dels entrevistats mentre ajuda a mantenir la conversa en el tema a estudiar gràcies al guió preestablert.

A continuació es presenta l'**estructura del treball**: després d'aquesta **introducció** es troba el **marc teòric** que sustenta aquest estudi, el qual inclou cinc subapartats que es centren en definir què s'entén per educació plurilingüe i intercultural, per què és necessària, la normativa vigent a Catalunya, la importància d'una cultura escolar inclusiva i les competències docents necessàries per implementar aquesta dimensió educativa. Tot seguit s'aprofundeix en les característiques de la **metodologia** emprada i es descriuen els participants i els criteris de selecció, les preguntes d'investigació, la categorització de les preguntes de les entrevistes i el procediment seguit. Després es presenten els **resultats** acompanyats d'una **discussió** basada en la literatura científica consultada i es comparteixen les **conclusions** que se n'han extret.

MARC TEÒRIC

Què és l'educació plurilingüe i intercultural?

A la literatura científica al voltant de l'educació plurilingüe i intercultural, apareixen diversos termes per referenciar aquest enfocament. Alguns autors utilitzen les expressions 'educació multilingüe' i 'educació plurilingüe' de manera similar. Així mateix, els termes 'educació multicultural' i 'educació intercultural' s'utilitzen indistintament. **En aquest estudi, s'empraran els conceptes de plurilingüisme i interculturalitat, els quals queden il·lustrats a continuació.**

Baldaquí-Escandell i Junyent Figueras (2013) afirmen que **l'educació plurilingüe pretén desenvolupar destreses de comunicació en múltiples llengües a la vegada que potencia la intercomprensió** entre persones amb identitats culturals diferents:

"l'educació plurilingüe no és únicament la capacitat per a comunicar-nos en diferents llengües, sinó que també implica una competència intercultural, és a dir, la capacitat per a convidaure en una societat on trobem individus amb llengües i cultures diverses. Aquesta competència implica la reflexió sobre la diversitat de les llengües i els usos lingüístics, sobre les relacions que hi ha entre les llengües, sobre el seu paper en les nostres vides i en les relacions que establím amb els altres." (p.49)

En aquesta línia, el Decret 119/2015 d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària descriu la dimensió plurilingüe i intercultural com el conjunt de **competències que faciliten la comunicació entre persones amb característiques sociolingüístiques diverses**. En destaca els següents aspectes:

"Les competències d'aquesta dimensió plantegen continguts relacionats amb les habilitats i destreses per a la convivència, el respecte i l'enteniment entre les persones basats en els usos socials de les llengües en contextos multilingües. Es parteix de la idea que aprendre llengües és, abans que una altra cosa, aprendre a comunicar-se amb altres

persones, a prendre contacte amb realitats diverses i a assumir la pròpia expressió com a modalitat fonamental d'obertura als altres.” (p.32)

L'educació plurilingüe i intercultural com a necessitat per la societat actual

Les dades més recents de l'Institut d'Estadística de Catalunya (2022) sobre la proporció de ciutadans d'origen estranger en relació al total de la població revelen que **la diversitat de nacionalitats presents al territori ha anat incrementant de manera progressiva**. Així mateix, les enquestes per conèixer els usos lingüístics de la població dibuixen un paisatge lingüístic complex (Institut d'Estadística de Catalunya, 2019).

Aquesta realitat demogràfica requereix un enfocament educatiu que sigui sensible a la diversitat lingüística i cultural de l'alumnat. En resposta a això, **l'educació plurilingüe i intercultural ha esdevingut un element clau per a les aules catalanes** ja que, tal com indica el Decret 119/2015 d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària, promou l'ús de múltiples llengües dins de l'entorn d'aprenentatge, valora la diversitat lingüística i cultiva una comprensió profunda de les diferents cultures.

Tanmateix, Herzog-Punzenberger et al. (2017) posen de manifest la **interrelació entre l'èxit de l'educació plurilingüe i intercultural i les percepcions i actituds que en tinguin els professionals de l'educació**. Addicionalment, destaquen les conseqüències de les actituds tant positives com negatives envers la diversitat lingüística dels alumnes de la següent manera:

“Positive attitudes of teachers and school leaders regarding the languages of the pupils increase motivation and feeling of school belonging, while language rejection may possibly affect pupils' wellbeing and academic results.” (p.11)

Segons aquestes autores, **els docents són fonamentals per configurar un bon entorn educatiu i influir en les actituds dels estudiants envers el seu procés d'aprenentatge**, resultats acadèmics i desenvolupament emocional. Per tant, la

comprensió de les percepcions i actituds del professorat envers l'educació plurilingüe i intercultural és de màxima importància.

Normativa vigent a Catalunya

En el context de Catalunya, les aules escolars són cada cop més heterogènies. **Aquesta diversitat presenta tant reptes com oportunitats pels mestres.** D'una banda, els obliga a adaptar les estratègies pedagògiques per satisfer les diferents necessitats dels infants. De l'altra, els proporciona un recurs ric per promoure el plurilingüisme i la interculturalitat entre els alumnes (Carrera i Mazzarella, 2001; Gifre Monreal i Esteban Guitart, 2012).

En línia amb aquests arguments, **els decrets educatius vigents a Catalunya donen suport a l'educació plurilingüe i intercultural.** El Decret 119/2015 d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària destaca el **plurilingüisme** i la **interculturalitat** com a elements centrals per preparar els estudiants per a la societat plural, multilingüe i multicultural del segle XXI, començant per **l'aprenentatge de la llengua catalana.**

“Per formar parlants plurilingües i interculturals cal, en primer lloc, l'assoliment de la competència plena en català, la llengua pròpia de Catalunya, i en castellà, com a garantia que l'escola proporciona als alumnes la competència que els cal per tenir les mateixes oportunitats. També l'escola ha de fomentar el respecte per la diversitat lingüística i el desig d'aprendre altres llengües i d'aprendre de totes les llengües i cultures.” (p. 26)

Altrament, el Decret 150/2017 de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu defensa el reconeixement i la valoració de les diferents característiques de l'alumnat, i posa de manifest la **importància que els centres educatius adeqüin “l'acció educativa al reconeixement i a la valoració de les diferents característiques i necessitats d'aprenentatge i socialització dels alumnes,** mantenint altes expectatives d'èxit per a tots ells.” (p.5).

L'informe “Repensar l'Educació” de la UNESCO (2015) citat en el Decret 150/2017 recalca la **rellevància de l'educació inclusiva com a base per la integració**. Aquest informe “també recorda que l'educació, com a bé comú, pot **conformar valors i actituds per viure junts i disminuir les desigualtats** i destaca el paper dels docents i educadors com a agents impulsors d'aquests canvis.” (Decret 150/2017, p.1).

Aquests principis queden consolidats en el **Decret 175/2022 d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica**, que s'implementarà plenament a tots els cursos de l'educació bàsica a partir del curs 2023-2024. El Decret 175/2022 presenta les **competències clau** que l'alumnat haurà d'assolir, entre les quals s'hi destaca la **competència plurilingüe** que, conjuntament amb la resta de competències, permetrà als alumnes aprendre a valorar la diversitat lingüística i cultural del seu entorn i del món com a eines de creixement personal i convivència democràtica **de manera transversal**.

“La transversalitat és una condició inherent al perfil competencial de sortida, en el sentit que tots els aprenentatges contribueixen a la seva consecució. De la mateixa manera, l'assoliment de cadascuna de les competències clau contribueix a l'assoliment de totes les altres. No hi ha jerarquia entre les competències, ni pot establir-se una correspondència exclusiva amb una única àrea, matèria o àmbit sinó que totes es concreten en els aprenentatges de les diferents àrees, matèries o àmbits i, al seu torn, s'adquireixen i desenvolupen a partir dels aprenentatges que es produeixen en el conjunt de les competències.” (p.35)

Importància d'una cultura escolar inclusiva

Partint de la premissa que tots els infants tenen dret a un educació **que els prepari per conviure en la societat del segle XXI**, la qual cada vegada és més global, Herzog-Punzenberger et al. (2017), afirmen que **és essencial que el plurilingüisme i la interculturalitat siguin una realitat escolar per a tots els alumnes**, i no només per a una minoria provinent de famílies immigrades.

“The ambition to achieve a system of education that provides “multilingualism for all” and which is authentically sensitive of the individual learners’ repertoire should not be viewed as a problem to solve or a deficit to overcome. Rather, striving for such educational improvement should also be considered as a unique opportunity for our countries to cultivate multilingual, multiliterate citizens... Based on the available evidence, multilingual education may be the best strategy towards a cohesive and inclusive education for all pupils, including those with dynamic multilingual backgrounds.” (p.26)

Seals (2014) argumenta que els alumnes, llengua hereditària¹ dels quals és no dominant², sovint romanen invisibles a les aules ordinàries, cosa que obstaculitza un entorn plurilingüe i intercultural. Així, aquesta autora advoca perquè **els mestres reconeixin i valorin la diversitat lingüística i cultural dels alumnes:**

“Teachers can help heritage language speakers become visible in the mainstream classroom by initiating activities that recognize their unique skills and traits and by making these a point of connection for all students. (p.3)

Baldaquí-Escandell i Junyent Figueras (2013) destaquen la importància que l'alumnat reflexioni sobre les llengües com a part primordial de la seva identitat personal i de grup. **Si els alumnes participen equitativament** en la construcció col·lectiva d'aprenentatge, **tots es senten representats i s'enriqueixen** els uns dels altres.

Adicionalment, cal ser conscients de **l'impacte que la pròpia motivació dels docents exerceix en la motivació dels infants** (Herzog-Punzenberger et al., 2017; Krivosh i Schwartz, 2020), establint la figura del mestre com un exemple a seguir. A més, si s'estableixen **vincles afectius profunds amb els infants**, aquests es poden sentir més còmodes compartint la seva llengua i cultura (Gifre Monreal i Esteban Guitart, 2012).

¹ Llengua hereditària: “The term heritage language has been used broadly to refer to non-societal and non-majority languages spoken by groups often known as linguistic minorities...” (Valdés, 2005, p. 441).

² Llengua no dominant: sense representació als mitjans de comunicació, institucions i serveis.

Per altra banda, la teoria dels sistemes ecològics de Bronfenbrenner postula que **l'aprenentatge significatiu depèn de la interacció entre diversos sistemes com l'individu, la família, l'escola i la societat** (Gifre Monreal i Esteban Guitart, 2012). Així, **el suport familiar i les connexions amb les comunitats locals són elements essencials pel desenvolupament dels infants** (Herzog-Punzenberger et al., 2017).

Competència docent en educació plurilingüe i intercultural

Si bé és cert que tenir actituds acollidores cap a la diversitat lingüística i cultural de l'alumnat i les seves famílies afavoreix el seu sentit de pertinença a l'escola, **les actituds docents es fonamenten en les concepcions que es tinguin sobre l'atenció a aquesta diversitat i es veuen recolzades per coneixements sobre l'aprenentatge i el desenvolupament de les llengües** (Herzog-Punzenberger et al., 2017).

Segons Cummins (2001), la comprensió per part dels educadors sobre els processos d'adquisició d'una segona llengua pot influir significativament en les pràctiques docents i en els resultats de l'aprenentatge d'idiomes dels alumnes. Tant Cummins (2001) com Herzog-Punzenberger et al. (2017) afirmen que **els mestres han de conèixer a fons les característiques del desenvolupament del llenguatge oral i el llenguatge acadèmic**, ja que són diferents. A més, Herzog-Punzenberger et al. (2017) afegixen que cal comprendre els antecedents lingüístics dels alumnes per tal d'acompanyar el seu aprenentatge de llengües de manera eficaç.

Dressler (2015) afegix que **la validació de la identitat lingüística potencia el desenvolupament emocional, social i educatiu dels infants**. Afirmar que els docents poden reconèixer la identitat lingüística dels alumnes animant-los a identificar les seves llengües d'ús habitual i promovent la curiositat per aprendre múltiples llengües.

Altrament, Macià i Torrelles (2021) sustenten que **l'enfocament ideal per garantir una educació intercultural eficaç ha de ser transversal**, compartint la següent reflexió:

“Ideally, intercultural education should be a holistic pedagogical approach, so the attitudes, knowledge, and skills in cultural diversity must be worked on in the curriculum transversally—and continuously, instead of working on the subject mainly within a specific classroom or school activities” (p.24)

Similarment, Duarte i Günther-van der Meij (2018) aposten per un **model integral per al plurilingüisme, posant l'accent en les actituds, els coneixements i les habilitats** relacionades amb les competències plurilingües. Les autores defensen la importància **d'explorar cognats per tal de crear connexions entre diferents llengües** així com incloure totes les llengües dels alumnes a través de la pràctica del **transllenguatge**³, el qual aviva la **participació activa dels infants a l'aula** (Panzavecchia & Little, 2020).

Tanmateix, **l'enfocament interdisciplinari de l'educació a les aules plurilingües i interculturals comporta els seus reptes**. Com assenyalen Kirsch i Mortini (2021), d'una banda, els mestres han de ser conscients de les ideologies lingüístiques que influeixen les seves pràctiques docents. D'altra banda, han de ser experts en gestionar la diversitat a l'aula i facilitar l'intercanvi cultural i lingüístic entre alumnes.

METODOLOGIA

Aquesta investigació s'emmarca dins el paradigma interpretatiu-simbòlic ja que la realitat sociocultural que pretén estudiar és intricada i requereix un anàlisi profund que en faciliti la seva comprensió (Walker Janzen, 2016). Així doncs, **aquest estudi vol entendre** les concepcions i les actituds que diversos docents de la comarca del gironès tenen sobre l'educació plurilingüe i intercultural. Per aquest motiu, **s'ha optat per una metodologia qualitativa** a través de la qual interpretar a fons les perspectives d'aquests docents envers la complexa temàtica que ens ocupa.

³ Transllenguatge: ús dels repertoris lingüístics de tots els alumnes per tal de promoure el desenvolupament de la llengua equitativament. (García i Kano, 2014, citats per Duarte i Günther-van der Meij, 2018)

L'instrument específic emprat per l'obtenció de dades és l'entrevista semiestructurada ja que està dissenyada **per tal d'aprofundir** en els aspectes que els participants considerin més rellevants, seguint un guió que manté la conversa enfocada en l'objectiu de la recerca. **El caire flexible d'aquest tipus d'entrevista afavoreix l'expressió espontània i oberta dels entrevistats**, cosa que és ideal per **proporcionar una visió global de la seva perspectiva** envers l'educació plurilingüe i intercultural en el seu context individual. Per contra, eines com l'entrevista estructurada o el qüestionari resultarien limitadores per tal d'analitzar concepcions i actituds docents.

La finalitat d'aquestes entrevistes és identificar aspectes rellevants quant a la mirada docent dels participants envers la diversitat lingüística i cultural de l'alumnat per tal de **generar coneixements que contribueixin a la millora de la pràctica educativa**. Les conclusions estan orientades a l'atenció de les necessitats educatives de tots els infants que es troben en edat escolar a Catalunya. Cal esmentar que, tenint en compte la naturalesa subjectiva de les declaracions dels participants, **no es pretén, en cap cas, generalitzar els resultats** com es duria a terme amb metodologies quantitatives emmarcades en el paradigma positivista-realista.

PARTICIPANTS I CRITERIS DE SELECCIÓ

Per dur a terme aquesta investigació **s'ha seleccionat una mostra de quatre docents que exerceixen en escoles d'educació primària de tipologies diverses a la comarca del Gironès**. El motiu pel qual s'han escollit escoles d'educació primària és que es tracta de la primera etapa d'escolarització obligatòria durant la qual els infants desenvolupen les competències que els permetran interpretar el món i relacionar-s'hi al llarg de la vida.

Entre els centres seleccionats hi ha **una escola de màxima complexitat amb un nivell molt alt de diversitat lingüística i cultural** (amb un 97% d'alumnat d'origen estranger⁴), **una escola amb un nivell mitjà de diversitat lingüística i cultural** (45% d'alumnat d'origen estranger), **una escola amb un nivell mitjà-baix de diversitat lingüística i cultural** (amb un 30 % d'alumnat d'origen estranger) i **una escola amb un nivell baix de diversitat lingüística i cultural** (amb un 19% d'alumnat d'origen estranger). La naturalesa heterogènia d'aquesta mostra permet comparar les diverses realitats individuals d'aquests docents i contrastar les seves perspectives.

PARTICIPANTS	SUSANA	LAIA	RUBÉN	JORDI
Anys exercint de mestre/a	+ de 20 anys	- de 5 anys	Entre 11 i 15 anys	+ de 20 anys
Tipologia d'escola	Escola pública (màxima complexitat)	Escola concertada	Escola pública	Escola pública
% d'alumnat estranger	97%	45%	30%	19%

PREGUNTES D'INVESTIGACIÓ

A continuació, es presenten les **dues preguntes que han guiat aquesta investigació**, des de la creació dels objectius específics de la mateixa fins la redacció del guió de l'entrevista:

- Quines **concepcions** tenen els docents de l'educació plurilingüe i intercultural?
- Quina **actitud** mostren envers l'atenció a la diversitat lingüística i cultural de l'alumnat i les seves famílies?

⁴ L'alumnat d'origen estranger són aquells infants els pares i mares dels quals no tenen nacionalitat espanyola.

CATEGORIZACIÓ DE LES PREGUNTES DE L'ENTREVISTA

Tot seguit es mostren les **preguntes de l'entrevista relacionades amb cada objectiu específic de la investigació**. Cal esmentar que, degut al caire semiestructurat de l'entrevista, les preguntes s'han realitzat en diferent ordre depenent de la direcció que la interacció amb cada participant ha seguit.

OBJECTIUS ESPECÍFICS	CATEGORIES	PREGUNTES DE L'ENTREVISTA
1: Determinar els coneixements previs dels docents sobre l'educació plurilingüe i intercultural.	Formació	<ul style="list-style-type: none"> - A la universitat vas rebre formació sobre l'educació plurilingüe i intercultural? - A la teva escola actual reps formació continua al voltant de l'educació plurilingüe i intercultural? Si en reps, en destacaries algun aspecte?
2: Saber què opinen sobre l'educació plurilingüe i intercultural.	Concepcions	<ul style="list-style-type: none"> - Quins avantatges creus que té l'educació plurilingüe i intercultural pel desenvolupament dels alumnes? - Quines dificultats comporta la implementació de pràctiques plurilingües i interculturals a la teva escola?
3: Conèixer quina actitud mostren al voltant de la diversitat lingüística i cultural de l'alumnat i les seves famílies?	Mirada	<ul style="list-style-type: none"> - Quina diversitat de llengües i cultures hi ha entre l'alumnat de la teva escola / classe? - A la teva escola hi ha alguna iniciativa perquè els alumnes coneguin les diverses llengües i

		<p>cultures de tots els companys i companyes? I tu, com ho fas a l'aula?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Les famílies tenen l'oportunitat de col·laborar en activitats relacionades amb aquesta diversitat?
<p>4: Comprendre com acompanyen el desenvolupament lingüístic dels infants tenint en compte la diversitat lingüística i cultural a l'aula.</p>	<p>Atenció a la diversitat lingüística</p>	<ul style="list-style-type: none"> - De quins recursos disposes per facilitar l'aprenentatge de llengües a tot l'alumnat? - Quins suports específics reben els alumnes d'origen estranger que parlen llengües no dominants? - Com avalues el desenvolupament lingüístic de cada alumne?

PROCEDIMENT

El **procediment per a l'obtenció de dades** ha consistit, primerament, en establir els **criteris per elaborar les preguntes de l'entrevista** a partir dels objectius específics de la investigació, emprant les preguntes d'investigació com a full de ruta. A continuació, s'ha elaborat el **guió de l'entrevista** (veure annex 1, p.34), s'ha **validat** amb un expert, el qual ha estat la tutora del treball, i s'ha dut a terme una **prova pilot**. Tot seguit, s'ha creat un **qüestionari inicial** (veure annex 2, p.35) a fi d'agilitzar les entrevistes, així com un **consentiment informat** (veure annex 3, p.36). Ambdós documents s'han enviat als participants abans de realitzar les entrevistes. Finalment, s'han dut a terme les **entrevistes**.

El **procediment per a l'anàlisi de dades** s'ha iniciat amb la **transcripció de les entrevistes**. Després s'ha fet una **categorització de les dades** obtingudes en relació als objectius específics de la investigació i s'ha procedit a l'**anàlisi dels resultats** a partir d'aquests objectius i de les preguntes d'investigació. Finalment s'han extret **conclusions**

basades en la literatura científica consultada per tal de destacar les dades més rellevants i les implicacions per la pràctica docent.

RESULTATS I DISCUSSIÓ

Cal tenir en compte que, el fet que els participants exerceixin en contextos sociolingüístics variats es veu reflectit en la diversitat de **les seves aportacions**, les quals **en ocasions coincideixen i, en d'altres, difereixen substancialment**. També cal esmentar que, per tal de protegir l'anonimat dels participants i els seus alumnes, **s'han emprat pseudònims** a l'hora de referir-se a cada persona.

Els resultats es troben organitzats en quatre subapartats derivats dels objectius específics d'aquesta recerca, els quals queden compresos en les categories següents: formació, concepcions, mirada i atenció a la diversitat lingüística.

Formació

Els resultats mostren una **correlació entre l'actualitat de la formació universitària dels docents i el pes de l'educació plurilingüe i intercultural** en els respectius estudis cursats. Els docents que es van graduar fa més de vint anys no recorden haver rebut formació inicial al voltant d'aquesta dimensió, per contra, com més recent ha estat la formació universitària, més espai s'hi ha destinat.

Quant a la **formació contínua** que els docents han rebut a les seves respectives escoles, s'observen **experiències molt diverses entre els participants**, les quals sorgeixen del context en el que es troben. Per exemple, la Susana, qui treballa en una **escola de màxima complexitat**, on la gran majoria dels alumnes provenen de famílies estrangeres, parla de **formacions orientades a potenciar el català**.

Fragment 1: Susana - formacions per potenciar el català

“Aquest any hem estat fent una formació al voltant dels **usos lingüístics**, bàsicament perquè ens estem adonant [que hi ha hagut] una baixada del català a les aules... [També] farem un claustre sobre **consciència fonològica**, perquè els nostres infants... venen amb moltes dificultats.”

La Laia, docent d'una escola amb un nivell mitjà de diversitat lingüística i cultural, comenta que han fet una **formació sobre plurilingüisme** emmarcada en un context de renovació del projecte lingüístic del centre.

Fragment 2: Laia - formació sobre plurilingüisme

“Aquest any justament les 30 hores de formació que hem fet, l'han dedicat a tot el tema de la llengua i una d'aquestes branques del que s'ha fet a la formació és tot el tema del plurilingüisme... Som una escola molt diversa i per tant hi ha moltes llengües diferents... [ara] podem fer **conversa metalingüística**...”

A l'escola d'en Rubén, en la qual hi ha un **nivell mitjà-baix de diversitat lingüística i cultural**, i on s'han detectat prejudicis envers aquesta diversitat, han fet una **formació d'antracisme** per evitar projectar aquests prejudicis i fer greuges comparatius entre els alumnes de procedències diverses.

Fragment 3: Rubén - formació sobre antiracisme

“Alguns mestres diuen que la immigració afecta l'aprenentatge... Van venir [tres] noies africanes que estan a la universitat... han fet una formació i fan xerrades sobre com es van sentir elles a l'escola... [Ens van] donar alguna recomanació... alguna estratègia per **com ajudar els alumnes que tenim ara**. Sobretot amb el tema de, no per ser d'una manera, sense voler-ho... estem projectant algun [prejudici] com que no podran arribar a estudiar.”

En canvi, a l'escola d'en Jordi, la qual presenta el **nivell més baix de diversitat lingüística i cultural**, no han fet **cap formació específica sobre plurilingüisme o interculturalitat**.

És evident que el tipus de formació que aquests centres prioritzen depèn, en gran mesura, de les necessitats del seu context. Si bé aquest enfocament és vàlid com a punt de partida, en la majoria dels casos, **no inclou metodologies plurilingües i interculturals transversalment.**

Concepcions

La majoria dels participants coincideixen amb Carrera i Mazzarella (2001) i Gifre Monreal i Esteban Guitart (2012) que l'educació plurilingüe i intercultural presenta tant oportunitats com reptes. Per exemple, la Susana comenta que tot i que el contrast entre les **llengües hereditàries de l'alumnat estranger** i les llengües curriculars comporta dificultats, aquesta diversitat és un avantatge.

Fragment 4: Susana - alumnat estranger i plurilingüisme

“Aquí tenim **molts infants** que encara **no tenen la llengua [familiar] ben apresada** i els hi estem posant, no una, sinó dues més... A vegades, a dins de casa, es parlen dues o tres llengües familiars... Llavors això és una **dificultat en un primer moment**... Si hi ha un bon aprenentatge de cada llengua, aquests alumnes tindran una diversitat de llengües brutal... tenen **molta plasticitat i molta facilitat en aprendre llengües.**”

Igual que Baldaquí-Escandell i Junyent Figueras (2013) i Seals (2014), la Laia apunta que **vincular les llengües hereditàries dels infants al seu aprenentatge lingüístic fa que incrementi la seva motivació i èxit escolar.** No obstant això diu que no sempre disposa d'eines adequades per dur-ho a terme eficaçment.

Fragment 5: Laia - diversitat lingüística a l'aula i motivació

“**Incloure la diversitat lingüística dins de l'aula fa que l'alumne hi sigui molt més present.** Si es canalitza l'aprenentatge en moments on es parla d'un mateix, el que s'està aprenent és molt més ric... Ara, ens costa, a vegades, saber trobar maneres d'oferir als alumnes propostes que realment tinguin sentit.”

En Rubén creu que **cal visibilitzar les diferències culturals i lingüístiques de l'alumnat a partir de situacions quotidianes**. En consonància amb Krivosh & Schwartz (2020), afegeix que els mestres tenen la responsabilitat de motivar els alumnes per tal que participin en interaccions interculturals, cosa que concorda amb les orientacions del Decret 150/2017.

Fragment 6: Rubén - normalitzar el valor de la diversitat lingüística i cultural

“Jo molts cops vaig a comprar a la carnisseria d'aquí, que és marroquina, perquè m'agraden els pinxos [que fan] i a vegades ho he dit... **si tu això ho evidencies pels nens, és clar, ells acaben veient que allò té un valor.**”

Tanmateix, en Jordi **valora més la diversitat global de cada alumne que la diversitat lingüística i cultural** i comenta que el que ell intenta és trobar la manera d'incloure cada alumne tenint en compte la seva realitat de manera holística.

Fragment 7: Jordi - visibilitzar i valorar les destreses dels alumnes

“...per donar-los a tots diferents maneres de poder-se expressar i comunicar-se... per exemple, l'Ayan, quan no parlava gens... dibuixava i tenia un valor a la classe.”

Per altra banda, les opinions de tots els docents envers la intercomprensió són complementàries. La Susana suggereix que **la segregació escolar de la seva zona crea dificultats a l'hora de potenciar la intercomprensió**.

Fragment 8: Susana - segregació i coneixença

“Aquesta diversitat cultural, per mi, és una riquesa a l'escola [però] no és una representació de la població... És una **escola amb una etiqueta de famílies nouvingudes**... de rendiment baix...”.

En Jordi afirma que és important acompanyar els alumnes a que s'observin i es qüestionin les coses per tal de **fomentar l'empatia**. Diu que “**el coneixement de l'altre facilita el coneixement d'un mateix** quan hi ha diàleg.”

Altrament, en Rubén posa de manifest la **necessitat de fer més formació intercultural per tota la comunitat educativa** per combatre els prejudicis cap a les famílies estrangeres de països en desenvolupament.

Concordant amb Herzog-Punzenberger et al. (2017), la Laia conclou que **cal continuar apostant per l'autoreflexió i una formació docent pràctica**. En les seves paraules: “Jo crec que ens queda molt procés de reflexió a nivell de mestres, molta formació, més recursos...” La Susana afegeix que **cal conscienciar el conjunt de la societat**: “Si ens anem coneixent, anem perdent la por...”.

Mirada

D'acord amb Herzog-Punzenberger et al. (2017), **tots els docents tenen un coneixement substancial de la diversitat lingüística i cultural present a les seves aules i escoles** sense perdre de vista tot el ventall de diversitats que s'hi interrelacionen. Com apunta la Susana: “Aquesta diversitat tant és cultural com d'origen, de país, de llengua, de religions i de recursos.”

A trets generals, **els entrevistats valoren la participació de l'alumnat i les seves famílies a l'escola** tot i que ho enfoquen de maneres diferents, passant des d'espòriques iniciatives relacionades amb folklore fins a elaborades col·laboracions que promouen un aprenentatge integral basat en l'intercanvi bidireccional, tal com recomanen Duarte i Günther-van der Meij (2018) i Herzog-Punzenberger et al. (2017). Per exemple, la Susana diu que **els infants tenen l'oportunitat d'explorar la diversitat cultural a través de propostes transversals de caire artístic i de col·laboracions variades amb les famílies**.

Fragment 9: Susana - art i diversitat cultural

“Nosaltres som una escola on l'eix vertebrador és la part artística, [la qual] té una mirada molt àmplia que dona cabuda a aquesta diversitat... Per exemple, l'altre dia **va venir [una família] a explicar un conte de tradició subsahariana**... Amb el tema de la henna... **venen les mames i fan tallers**. A vegades també fan tallers de pastes o pans.”

En aquesta línia, en Rubén afirma que, a la seva escola, **inclouen propostes educatives sobre diversitat cultural a cada pla de treball** i descriu iniciatives dutes a terme amb els alumnes i les famílies per tal de promoure la intercomprensió.

Fragment 10: Rubén - procedències dels infants i col·laboració amb les famílies

“Per exemple, l'any passat... vam treballar totes les diferents procedències dels nens. **Vam demanar als pares que gravessin un vídeo dient una frase en la seva llengua**. Vam mirar els vídeos amb els alumnes **i vam parlar de les seves arrels**...”

Afegeix que, durant l'època del Ramadà, van convidar una mare experta en aquesta pràctica: “**va venir una mare a explicar el Ramadà**, perquè tenim molts nens que el feien i els altres, evidentment, no entenen el que és i feien moltes preguntes.”

A l'escola de la Laia, a part d'explorar aspectes folklòrics de les cultures familiars, també han elaborat un sistema de **pràctiques plurilingües i interculturals interconnectades amb el currículum, col·laborant amb infants i famílies**.

Fragment 11: Laia - iniciatives plurilingües entre casa i escola

D'13 a segon de primària... tenen la **maleta viatgera**, que són diferents contes. Aleshores, sempre s'emporta a casa la maleta un infant... i després la família, quan tornen amb aquesta maleta... **porten un conte o alguna història del seu país, en la seva llengua, i l'expliquen a la resta de nens**... De tercer de primària a primer d'ESO... diferents alumnes es penjen la seva etiqueta [amb la seva llengua hereditària]... Tenim un **espai al pati**... ells s'asseuen i si volen... es fa un **intercanvi lingüístic**... entre iguals...”

Fragment 12: Laia - conèixer les cultures de l'entorn

“La mirada que li donem a la **cultura religiosa**... és molt el **coneixement de les cultures del nostre entorn**. Per tant, són espais reals d'aula on es parla de coses que passen en diferents cultures. I així també els donem aquest espai i **aprenem a entendre'ls una mica**...”

Similarment, en Jordi, a part de col·laboracions puntuals al voltant de celebracions, fa referència al **projecte 360**, a partir del qual tenen la intenció de **vincular les famílies i l'entorn a l'escola** en tots nivells.

Fragment 13: Jordi - reciprocitat entre família i escola

“**A la festa de fi de curs**... les mares venien... feien **tallers de cosir**... ara hem fet el bufet lliure... una mare mexicana, una mare àrab... a nivell **de cultura culinària**, que és bastant diversa i diferent de la nostra... venen i ens ajuden, però això és un dia... **A nivell més seguit... demanem als pares de què treballen... aficions**... És interessant que vinguin... Jo vaig fer venir un avi perquè treballava a la fàbrica de paper [del poble veí]... i anava molt bé perquè aquest home és andalús i ens va explicar tota la immigració seva... de petitó... perquè va venir fins aquí... i després va parlar de la fàbrica.”

Tot i així, no fa referència a **cap iniciativa per incloure les famílies en dinàmiques plurilingües**. Per contra, comparteix una **iniciativa** a partir de la qual es va **incloure el repertori lingüístic de l'alumne estranger** de la classe, el qual té una llengua hereditària no dominant.

Fragment 14: Jordi - visibilitzar les competències comunicatives dels infants

“**En una obra de teatre... vam fer un muntatge perquè es pogués parlar en romanès** i després un d'ells ho explicava. Deia: ‘per la ràdio romanesa diuen que...’.”

Afegeix que, durant els dos anys **després que arribés aquest alumne, sovint posaven èmfasi en buscar semblances i diferències entre el romanès i el català** però, a mida

que va anar desenvolupant l'habilitat de comunicar-se en català, els alumnes van començar a mostrar menys interès i, per tant, **ara ho fan menys sovint**.

Segons Panzavecchia i Little (2020) les pràctiques de **transllenguatge** promouen la **participació activa dels alumnes** si s'utilitzen de manera estratègica. Cosa que també succeeix amb l'ús de **cognats** (Duarte i Günther-van der Meij, 2018).

En relació a **les famílies estrangeres**, tant la Laia com en Jordi comenten que sovint **han d'insistir per tal que col·laborin** en certs aspectes de la vida escolar.

Fragment 15: Laia - participació de les famílies estrangeres a l'escola

“Són un tipus de família que a vegades costa molt d'enganxar [per] la barrera lingüística o la barrera cultural. No se senten prou empoderades com per participar al cent per cent de la vida escolar i els has de perseguir una mica.”

Per altra banda, la Susana explica que al seu centre **l'AFA inclou mares de diferents nacionalitats**, amb la incorporació recent de mares autòctones.

Fragment 16: Susana – composició de l'AFA

“Amb l'entrada de persones catalanes, s'està fent una AFA molt potent... amb moltes ganes. Hi ha moltes mames de diferents nacionalitats que estan a dins... i s'estan organitzant... L'AFA cada vegada està intentant estirar més famílies.”

En Rubén comparteix que, a principi de curs, tenen una **iniciativa per acollir els alumnes i les famílies d'I3 que no parlen cap llengua curricular**, a través d'una traductora que parla les llengües no dominants predominants a l'escola.

Des d'una perspectiva similar, en Jordi explica que donen **suport a les famílies estrangeres** a través de traduccions i xerrades orientades a proporcionar-los **informació útil sobre l'escola**.

Fragment 17: Jordi - suport a les famílies estrangeres

“S'intenta posar-ho tot traduït a les entrades de l'escola perquè ho vegin bé... en àrab o en romanès... També es fan xerrades per explicar el que s'ha dit a les reunions de l'AFA.”

Amb tot, els docents **han engegat**, en major o menor mesura, **iniciatives per incorporar diferents aspectes de la diversitat lingüística i cultural dels infants i les seves famílies** a l'escola. Per altra banda, **no han aportat exemples d'iniciatives compartides amb les comunitats locals** per tal de fomentar la intercomprensió i el desenvolupament integral dels infants, tal i com apunten Gifre Monreal i Esteban Guitart (2012) i Herzog-Punzenberger et al. (2017).

Atenció a la diversitat lingüística

A l'hora de determinar com els diferents docents enforquen els diversos processos de desenvolupament lingüístic, i si hi interrelacionen les llengües hereditàries dels infants, cal analitzar tant els coneixements com les competències docents al voltant de l'adquisició de la llengua (Herzog-Punzenberger et al., 2017; Cummins, 2001).

Tant la Susana com la Laia aposten per la biblioteca d'aula com a eina per potenciar l'aprenentatge de la llengua. La Laia afirma que, a partir d'aquest projecte, s'ha observat una **correlació entre la pràctica de la lectura i l'habilitat d'expressar-se tant oralment com per escrit**.

Fragment 18: Laia - biblioteca d'aula

“Els recursos i els materials lectors que tenim allà dintre han sigut una eina fonamental per tots aquests nanos... que en un moment es van sentir molt distanciats de la llengua... perquè es sentissin atrets a nivell de la lectura... hi ha una relació molt clara entre nens que són lectors i les propostes després que passa a nivell de text escrit o quan s'han de comunicar, com s'expressen...”

Per altra banda, d'acord amb Duarte i Günther-van der Meij (2018), tant la Susana com en Jordi potencien **espais de treball transversal de llengua** a través de propostes artístiques com el teatre, cosa que els proporciona flexibilitat per incloure els diversos repertoris lingüístics dels infants.

Fragment 19: Susana - mirada artística i llengua

“Nosaltres partim d'una metodologia globalitzada... tota la mirada artística flueix en qualsevol de les propostes que... des de la dansa, la música, el teatre, l'expressió artística i la literatura. Hi ha una part de llenguatge que enfoquem des de la mirada artística.”

En el context d'escola de màxima complexitat de la Susana, la diversitat lingüística sembla ser percebuda com un obstacle a l'hora de desenvolupar competències comunicatives bàsiques en llengua catalana. Per aquest motiu, posen molt èmfasi en l'adquisició de la llengua oral.

Fragment 20: Susana - priorització de la llengua oral

“La llengua catalana és la llengua vehicular de dins de l'escola... Quan surten de l'escola, ja no és la llengua vehicular. Llavors tenim moltes interferències amb les altres llengües... Per això **apostem molt per l'oralitat... perquè primer ha d'haver-hi tot el que és la comprensió i l'expressió.** Llavors, pels més petits el que té molta importància és la mitja horeta durant l'inici del matí... per tal que els infants puguin anar parlant. A mesura que es van fent més grans, també tenen espais d'assemblea.”

La Susana afegeix que **l'aula d'acollida és un espai de conversa** per iniciar els alumnes nous en la llengua catalana, cosa que també esmenta en Rubén. Cal dir que, si bé tots els docents consideren que cal prioritzar la llengua oral, **existeixen diferents opinions al voltant de l'aula d'acollida.**

A l'escola de la Laia no disposen d'aula d'acollida per manca de personal que ho pugui implementar i **veuen la codocència com una alternativa eficaç per atendre les necessitats dels alumnes nous**, mitjançant materials específics per ells. Per

contra, a l'escola d'en Jordi, **han decidit prescindir d'aquest espai** per tal de potenciar encara més la codocència.

Fragment 21: Jordi - aprenentatge de la llengua en un context natural

“S'integra [l'alumne nouvingut] directament a la classe... i sempre està allà dintre perquè creiem que, ja no és només si aprèn la llengua, sinó aprèn tot el que està passant... en general, creiem que estigui inclòs en el grup constantment, sobretot quan es dialoga... **dubto que aprengui més que veient els seus propis companys... el que expliquen... dibuixen a la pissarra...**”

A més, una estratègia que en Jordi utilitza per facilitar l'**aprenentatge de la llengua dels alumnes nouvinguts** és assignar-los càrrecs que requereixin **interacció amb els companys i amb el món físic.**

Fragment 22: Jordi - aprenentatge vivencial entre iguals

“Un any, el càrrec de galliner, a tots els tocava una setmana, però l'Ayan hi anava sempre. Sabia que se n'anaven allà, xerraven molt: 'hem de fer això amb les gallines'. Feien gestos... És clar, aprenia per força perquè era repetitiu.”

Amb l'èmfasi general pel treball de llengua oral, **es pot observar un coneixement diferenciat dels diversos processos d'adquisició de la llengua**, així com destaquen Cummins (2001) i Herzog-Punzenberger et al. (2017).

Addicionalment, tots els docents aposten per l'avaluació qualitativa, basada en observacions, on **incorporen l'autoavaluació dels alumnes.**

Fragment 23: Rubén - avantatges de l'avaluació contínua

“Això també et permet que l'avaluació sigui molt més contínua... ser més intervencionista... en el pla de treball hi ha una part que se l'avaluen ells... cada vegada que acaben l'han de venir a validar amb mi... fas un treball molt més personal. ”

Fragment 24: Laia - avantatges de la coavaluació dels alumnes

“Quan parles de llengua, li has de destinar molt de temps a tot el que és la revisió... A vegades... teníem molta pressa a fer moltes coses... Aquest canvi de mirada... de dir... potser no cal fer 10 textos, sinó que en farem 3, però li dedicarem temps a la revisió, que s'ho revisin entre ells, que hi hagi molta coavaluació. Tot això ha sigut un procés molt interessant i... molt satisfactori a nivell de resultats que hem obtingut.”

Tanmateix, **no fan referència a l'anàlisi de les identitats lingüístiques** dels infants dins d'aquest procés d'autoreflexió, tal com defensa Dressler (2015). En aquesta línia, en Rubén valora la **necessitat de sistematitzar les pràctiques plurilingües i interculturals** i comenta que el problema de fer-ho de manera espontània és que “potser un mestre ho veu necessari i ho fa regularment, però un altre no.”.

En resum, aquestes dades mostren que, els diversos docents prioritzen **l'aprenentatge del català com a llengua vehicular** a tall d'eina d'integració social, tal i com apunta el Decret 119/2015. Per altra banda, també proporcionen **suports especialitzats als infants nouvinguts**. Ara bé, si bé és cert que, tal i com recomana Seals (2014), els mestres tenen una **bona predisposició per incloure les llengües hereditàries dels alumnes** (tant nouvinguts com nascuts a Catalunya), la majoria **no disposen d'un sistema que reforci aquest procés** d'aprenentatge des d'un enfocament competencial.

CONCLUSIONS

Seguint la premissa postulada per Herzog-Punzenberger et al. (2017) referent a l'impacte que la mirada docent té en l'èxit de l'educació plurilingüe i intercultural, en el present estudi, **s'han analitzat les aportacions dels mestres entrevistats** per tal d'establir com les seves concepcions i actituds envers aquest enfocament educatiu afecten la seva pràctica docent.

Les **preguntes d'investigació** establertes a l'inici d'aquesta recerca **han permès obtenir respostes detallades sobre les concepcions** que els participants tenen al voltant de l'educació plurilingüe i intercultural **i l'actitud** que mostren envers l'atenció a la diversitat lingüística i cultural de l'alumnat i les seves famílies.

A partir dels resultats obtinguts, **s'han extret conclusions considerant diferents factors que s'interrelacionen** amb els objectius específics de la recerca. Aquests objectius han permès descobrir els **coneixements previs** dels docents sobre l'educació plurilingüe i intercultural, saber **què n'opinen**, conèixer **quina actitud mostren** al voltant de la diversitat lingüística i cultural de l'alumnat i les seves famílies, i comprendre **com acompanyen el desenvolupament lingüístic dels infants**.

Així, no només s'han estudiat les **concepcions** i les **actituds** dels docents sinó que també s'ha examinat la seva **formació** al voltant de l'educació plurilingüe i intercultural i els seus **coneixements** sobre l'atenció al desenvolupament lingüístic dels infants tenint en compte la diversitat de llengües i cultures a l'aula.

Quant a les **concepcions** envers l'educació plurilingüe i intercultural, s'ha observat que, en general, els participants estan d'acord que aquest enfocament pedagògic comporta **dificultats**. Especialment en entorns on la diversitat cultural i lingüística és notable **no sempre es disposa dels recursos necessaris** per gestionar aquesta diversitat. Tanmateix, tots coincideixen que proporciona múltiples **avantatges** pel desenvolupament dels infants i la cohesió social. Una reflexió que aporta la Laia és que **incloure les llengües hereditàries dels infants dins el seu aprenentatge repercuteix positivament en la seva motivació i èxit escolar**.

Altrament, els docents tenen un **ampli coneixement de la diversitat lingüística i cultural** dels alumnes. A més, tots mostren una **bona predisposició per incloure les experiències dels infants i les seves famílies** a l'escola. Tot i així, hi ha **discrepàncies** entre els esforços dels diferents docents per incentivar **dinàmiques plurilingües i interculturals entre la comunitat escolar**, essent en Jordi, el participant que exerceix

a l'escola amb una diversitat lingüística i cultural menys complexa el que hi posa menys èmfasi. Així, és evident que, a trets generals, **cal repensar els sistemes transversals de cooperació amb la comunitat educativa** per tal de potenciar una experiència d'aprenentatge que doni valor a la diversitat lingüística i cultural de tots els membres de la comunitat, i del conjunt de la societat, independentment de quin sigui el teixit sociocultural de l'entorn educatiu.

Per tal de comprendre si els participants tenen en compte la diversitat de llengües hereditàries dels infants a l'hora d'**acompanyar els diferents processos de desenvolupament lingüístic a l'aula**, s'han analitzat tant els coneixements com les competències dels docents al voltant de l'adquisició de la llengua. Els resultats mostren que **els participants disposen dels coneixements necessaris per acompanyar els processos d'aprenentatge lingüístic de la llengua vehicular**, tot i que, la Susana, qui exerceix en una **escola de màxima complexitat**, destaca la **dificultat** que comporta ser l'únic referent de la llengua per la majoria d'alumnes.

Una troballa a destacar és la **importància** que tots els docents donen a les pràctiques que potencien la **llengua oral** per tal d'establir les bases per assolir el conjunt de competències en aquesta àrea. A més, **tots els docents incorporen les llengües hereditàries dels alumnes** en diferents punts del procés d'aprenentatge, de manera més o menys continuada, essent la Laia, qui exerceix en una **escola amb el nivell de diversitat lingüística i cultural mig**, la que disposa dels **sistemes més elaborats** per dur-ho a terme.

Quant a la **formació inicial** dels docents envers l'educació plurilingüe i intercultural, s'ha observat que, com més recents han estat els estudis cursats, més èmfasi s'ha posat en aquest enfocament. Per altra banda, la **formació continua** que els docents han rebut als seus centres educatius varia depenent de les necessitats de cada entorn educatiu. Per exemple, a l'escola de la Susana, s'han centrat en adquirir eines per potenciar el català entre els alumnes estrangers. A l'escola d'en Rubén s'han format en antiracisme per combatre prejudicis i atendre els alumnes sensible i equitativament. L'escola de la Laia

ha optat per una formació globalitzada sobre l'adquisició de la llengua, incloent la dimensió plurilingüe i intercultural. Per contra, l'escola d'en Jordi no li ha proporcionat cap formació al respecte.

Tenint en compte el fet que tots els infants tenen dret a una educació que els prepari per viure en la societat global del segle XXI, **cal ampliar la formació dels docents** per tal de vetllar per una educació plurilingüe i intercultural integral, independentment del context demogràfic. Com indiquen Palaiologou i Faas, (2012) i Portera (2008), citats per Macia i Torrelles (2021):

“Otherwise, working on the subject in general school activities or projects runs the risk of appointing immigrant pupils as ambassadors of their countries of origin by developing folkloric activities and celebrations that may lead to ethnic stereotypes or simplifications without any critical analysis” (p.17)

En definitiva, atendre la diversitat de necessitats a l'aula a partir d'un enfocament plurilingüe, implica reconèixer i valorar la diversitat lingüística i cultural dels alumnes i integrar aquestes diversitats en el procés d'aprenentatge. Per tal que els docents disposin de les eines necessàries per fer-ho una realitat per tots els alumnes, **és imperatiu es doti de recursos materials i humans els centres escolars de tot el territori**, potenciant així una coordinació transversal per solidificar aquest enfocament a través de totes les àrees de coneixement.

Quant a les **limitacions** d'aquest estudi, és important fer referència al fet que les **aportacions** dels participants són **subjectives** i, per tant, **no es poden extrapolar**. Per altra banda, les conclusions extretes es basen en les aportacions de docents que exerceixen dos tipus de **càrrecs diferents**. Dos es troben a l'equip directiu i, conseqüentment, tenen una mirada enfocada al conjunt de l'escola i, els altres dos, tutors, s'enfoquen més en l'aula. A més, com que **només s'ha pogut entrevistar a quatre docents** comporta que no es pugui fer un estudi exhaustiu.

De cares a **estudis futurs**, seria interessant **conèixer les experiències d'un nombre més elevat de docents**, per tal de tenir diverses aportacions de mestres que exerceixin en escoles de tipologies semblants, per tal de contrastar l'enfocament que donen al plurilingüisme i la interculturalitat en contextos similars, a banda de comparar-lo amb els provinents de contextos diferents. Un altre possible investigació podria **explorar l'impacte d'intervencions específiques de formació dels mestres** a l'eficàcia de les pràctiques plurilingües i interculturals a escoles diverses.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Baldaquí-Escandell, J. M., & Junyent Figueras, C. (2013). La reflexió sociolingüística a les aules de primària i secundària. Diversitat, usos i actituds. *Articles de Didàctica de la Llengua i la Literatura*, 60, 40-51. <http://hdl.handle.net/10045/41526>
- Carrera, B., & Mazzarella, C. (2001). Vygotsky: enfoque sociocultural. *Educere*, 5(13), 41-44.
- Costa, F., & Pladevall-Ballester, E. (2020). Learners' outcomes and effective strategies in early second language learning. *E-JournALL, EuroAmerican Journal of Applied Linguistics and Languages*, 7(1), 1-10. <http://dx.doi.org/10.21283/2376905X.11>
- Cummins, J. (2001). ¿Qué sabemos de la educación bilingüe?: Perspectivas psicolingüísticas y sociológicas. *Revista de educación*, 326, 37-61. <http://hdl.handle.net/11162/76005>
- Dressler, R. (2015). Exploring linguistic identity in young multilingual learners. *TESL Canada Journal*, 32(1), 42. <https://doi.org/10.18806/tesl.v32i1.1198>
- Duarte, J., & Günther-van der Meij, M. (2018). A holistic model for multilingualism in education. *EuroAmerican Journal of Applied Linguistics and Languages*, 5(2), 24-43. <https://doi.org/10.21283/2376905X.9.153>
- Generalitat de Catalunya (2015). Decret 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària. *DOGC*, 26 de juny de 2015, núm. 6900, pp.1-136. CVE-DOGC-A-15176019-2015
- Generalitat de Catalunya (2017). Decret 150/2017, de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu. *DOGC*, 19 d'octubre de 2017 núm. 7477, pp.1-18. CVE-DOGC-A-17291050-2017
- Generalitat de Catalunya (2022). Decret 175/2022, de 27 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica. *DOGC*, 29 de setembre de 2022, núm. 8762, pp.1-491. CVE-DOGC-A-22270097-2022
- Gifre Monreal, M., & Esteban Guitart, M. (2012). Consideraciones educativas de la perspectiva ecológica de Urie Bronferbrenner. *Contextos educativos. Revista de educación*, 15, 79-92. <https://doi.org/10.18172/con.656>
- Herzog-Punzenberger, B., Le Pichon-Vorstman, E., & Siarova, H. (2017). Multilingual education in the light of diversity: Lessons learned. *NESET II report*, Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2766/71255>
- Institut d'Estadística de Catalunya. (8 de juliol de 2019). *Usos lingüístics de la població. Llengua inicial, d'identificació i habitual*. [Base de dades]. <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10364>
- Institut d'Estadística de Catalunya. (24 de febrer de 2022). *Població a 1 de gener. Total i estrangera* [Base de dades]. <https://www.idescat.cat/poblacioestrangera/?geo=cat&nac=a&b=0>

- Kirsch, C., & Mortini, S. (2021). Engaging in and creatively reproducing translanguaging practices with peers: a longitudinal study with three-year-olds in Luxembourg. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 1-17. <https://doi.org/10.1080/13670050.2021.1999387>
- Krivosh, L., & Schwartz, M. (2020). "To be able to understand each other": Intercultural interactions in the Arabic–Hebrew-speaking preschool in Israel. *E-JournALL, EuroAmerican Journal of Applied Linguistics and Languages*, 7(1), 39-58. <http://dx.doi.org/10.21283/2376905X.11.196>
- López Falcón, D. (2011). Educación e inmigración en Cataluña: un estado de la cuestión. *Documents d'anàlisi geogràfica*, 57(3), 551-562.
- Macia, M., & Torrelles, À. (2021). Intercultural Education in Schools: From Policies to Practices in Catalonia (Spain). *Campos en Ciencias Sociales*, 9(1). <https://doi.org/10.15332/25006681.6920>
- Panzavecchia, M., & Little, S. (2020). The Language of Learning: Maltese teachers' views on bilingual and multilingual primary classrooms. *E-JournALL, EuroAmerican Journal of Applied Linguistics and Languages*, 7(1), 108-123. <http://dx.doi.org/10.21283/2376905X.11.184>
- Seals, C. A. (2014). Making heritage language speakers visible in the mainstream classroom. *Center for Applied Linguistics*. <https://doi.org/10.13140/2.1.3137.8726/1>
- Valdés, G. (2005). Bilingualism, Heritage Language Learners, and SLA Research: Opportunities Lost or Seized? *The Modern Language Journal*, 89(3), 410-426. <http://www.jstor.org/stable/3588667>
- Walker Janzen, W. (2016). Algunas consideraciones para el uso de la metodología cualitativa en investigación social. *Foro educacional*, 27, 13-32.

ANNEXOS

Annex 1: Guió de l'entrevista

- A la universitat vas rebre formació sobre l'educació plurilingüe i intercultural?
- A la teva escola actual reps formació continua al voltant de l'educació plurilingüe i intercultural? Si en reps, en destacaries algun aspecte?
- Quina diversitat de llengües i cultures hi ha entre l'alumnat de la teva escola / classe?
- A l'escola hi ha alguna iniciativa perquè els alumnes puguin conèixer les diverses llengües i cultures de tots els companys i companyes? I tu, com ho fas a l'aula?
- Les famílies col·laboren en activitats relacionades amb aquesta diversitat?
- De quins recursos disposes per facilitar l'aprenentatge de llengües a tot l'alumnat?
- Quins suports específics reben els alumnes que parlen llengües no dominants (sense representació als mitjans de comunicació, institucions i serveis) dins i fora de l'escola?
- Com avalues el desenvolupament lingüístic de cada alumne?
- Quins avantatges creus que té l'educació plurilingüe i intercultural pel desenvolupament dels alumnes?
- Quines dificultats comporta la implementació de pràctiques plurilingües i interculturals a la teva escola?
- Sobre aquest tema, hi ha alguna cosa més que vulguis comentar i que no hagi sortit a la conversa?

Annex 2: Qüestionari inicial per conèixer dades personals bàsiques

- Quina edat tens?
- Quan et vas graduar com a mestre?
- Quants anys d'experiència docent tens?
- A quantes escoles has treballat?
- Quants anys portes treballant a la teva escola actual?
- Quines llengües parles a un nivell intermedi o superior?

Annex 3: Consentiment informat

CONSENTIMENT INFORMAT PER ALS PARTICIPANTS A LES ENTREVISTES

Si us plau, llegeix atentament la següent informació i fes-nos arribar qualsevol dubte que tinguis sobre el contingut d'aquest document.

Aquesta investigació té com a objectiu principal analitzar les concepcions i les actituds docents envers l'educació plurilingüe i intercultural a diferents escoles de primària de la comarca del Gironès per tal d'entendre quin impacte tenen en la pràctica educativa.

La recerca es durà a terme mitjançant entrevistes a mestres que exerceixin a centres educatius de tipologies diverses per tal de recollir perspectives heterogènies, a través de les quals extreure conclusions que puguin contribuir en el progrés de l'educació plurilingüe i intercultural a Catalunya.

La participació en aquest estudi és voluntària. Si decideixes col·laborar-hi, et demanarem que assisteixis a una entrevista d'uns 30 minuts de durada. Durant l'entrevista, s'enregistrerà l'àudio de la sessió per tal de facilitar-ne l'anàlisi. La teva identitat es mantindrà anònima i confidencial.

Si tens alguna inquietud al llarg d'aquesta col·laboració, comunica'ns-la si us plau. Si trobes alguna de les preguntes de l'entrevista incòmoda, tens el dret de no respondre-la. Així mateix, pots retirar-te de la investigació en qualsevol moment sense cap conseqüència.

Moltes gràcies per la teva participació,

Elisabet Cienfuegos

- He llegit tota la informació sobre la recerca i he tingut l'oportunitat de fer preguntes i rebre respostes satisfactòries.
- Estic d'acord a participar a la investigació i he rebut una còpia d'aquest document.
- Estic d'acord que s'enregistri l'àudio de l'entrevista amb objectius de recerca.

Nom i cognoms del participant _____

Signatura _____ Data: _____

Nom i cognoms de la investigadora _____

Signatura _____ Data: _____